

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/14, p. 137-150

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11705>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

This article was checked by iThenticate.

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN FELSEFİ TUTUM VE DAVRANIŞLARINI BELİRLEME KONTROL LİSTESİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

Rabia DİRİCAN** - Ümit DENİZ***

ÖZET

Araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirleyecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaçla öncelikle felsefe ve okul öncesi eğitim literatürü taranarak maddeler oluşturulduktan sonra 11 uzmandan görüş alınmış, gelen dönütler doğrultusunda maddeler tekrar düzenlenmiştir. Kontrol listesi, Ankara ili Keçiören ilçesinde bulunan ilkokulların anasınıfına devam eden 200 çocuğa uygulanmıştır. Analizler sonucunda 33 maddeden 4'ünün (9, 14, 19 ve 25. maddeler) madde ayırt edicilik indeksi 0, 30'un altında olması nedeni ile kontrol listesinden çıkarılmıştır 29 maddelik kontrol listesinde madde ayırt edicilik indeksleri ve maddelere ait nokta çift serili korelasyon katsayıları yeniden incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda maddelerin kontrol listesinde yer alabilecek güçlük düzeyinde ve orta ve yüksek düzeyde ayırt edicilikte olduğu görülmüştür. Ayrıca nokta çift serili korelasyon katsayıları incelendiğinde korelasyon değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirleme kontrol listesinin iç tutarlılığı KR-20 ile hesaplanmış ve KR-20 puanı 0,90 bulunmuştur. Bu bağlamda iç tutarlılık bakımından testin güvenilirliği oldukça yüksektir. Madde güçlükleri homojen kabul edildiğinde hesaplanan KR-21 güvenirlilik katsayısının ise 0,89 ile yüksek olduğu belirlenmiştir. Kontrol listesi eşdeğer yarılar olarak ayrıldığına ve bu yarılar arasındaki korelasyon değerine ilişkin güvenirlilik katsayısına ait Sperman-Brown düzeltme formülü kullanılarak hesaplanan eşdeğer yarılar güvenirlilik katsayısının ise 0,85 ile yüksek düzeyde güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 29 maddeden oluşan, evet/hayır şeklinde yanıtlanan, Okul Öncesi Dönem Çocukların Felsefi Tutum ve Davranışlarını Belirleme Kontrol Listesinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi eğitim, felsefi tutum, çocuklar için felsefe

* Bu çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalında hazırlanmakta olan "Okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan felsefe eğitimi etkinliklerinin çocukların felsefi tutum ve davranışlarına etkisinin incelenmesi" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD, El-mek: rabiadirican@gazi.edu.tr

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi ABD, El-mek: umitdeniz@gazi.edu.tr

---

**CHECKLIST FOR DETERMINING PHILOSOPHICAL
ATTITUDES AND BEHAVIORS OF PRESCHOOL CHILDREN:
VALIDITY AND RELIABILITY STUDY**

ABSTRACT

The purpose of the research is to develop a valid and reliable measurement tool that will determine the philosophical attitudes and behaviors of pre-school children. For this purpose, firstly the literature of philosophy and pre-school education were reviewed and then the opinions of 11 experts were taken and the items were rearranged in line with the feedbacks. The checklist was applied to 200 children attending the kindergarten of primary schools located in the district of Keçiören in the province of Ankara. As a result of the analyses, 4 of the 33 items (9, 14, 19 and 25 items) were excluded from the checklist for the reason that the item discrimination index was below 0,30. Item discrimination indices and point double-range correlation coefficients for items were re-examined in the 29-item checklist. As a result of the analyzes made, it is seen that the items are at the level of difficulty that can be found in the checklist and are distinguishable at medium and high level. In addition, when the point double-range correlation coefficients are examined, it is concluded that the correlation values are acceptable. The internal consistency of the checklist for determining the philosophical attitudes and behaviors of pre-school children was calculated with KR-20 and the KR-20 score was 0.90. In this context, the reliability of the test is very high in terms of internal consistency. When the item difficulties were deemed as homogeneous, it was determined that the reliability coefficient of KR-21 calculated as 0,89 was high. When the control list is divided into equivalent halves and the reliability coefficient of the equivalence halves calculated using the Sperman-Brown correction formula for the reliability coefficient related to the correlation value between these halves is found to be highly reliable with 0,85. Checklist for Determining Philosophical Attitudes and Behaviors of Preschool Children, consisting of 29 items and answered with yes/no, is found to be a valid reliable measurement tool.

STRUCTURED ABSTRACT

Philosophy is the name of systematic thinking on existence. It is a special kind of knowledge and a success of humanity, and conscious attention and effort are needed for it to form and develop (Bayraktar, 2013). Although it is often seen as an abstract and metacognitive thinking in society, in philosophy education, pleasant events can be created that can be easily practiced by all age groups, if well planned. The mind can be trained in systematic thinking to begin with asking the most basic right questions and encouraging the child to ask the right question (Direk, 2011). In an individual who is accustomed to thinking systematically as required by the philosophical thought, philosophical attitude gradually begin to form. In this respect, philosophical thought and attitude are skills that can be gained with education (Direk, 2011).

Turkish Studies

Although philosophy for children has been practiced abroad for decades, it is a field that has recently started to be discovered in Turkey. There is a great need for philosophy education with children, both in creating theoretical structure in Turkey with academic studies and in supporting the application dimension with activity examples. Moreover, there is no scale developed in Turkey regarding this issue. However, education is a process, and in order to observe this process, it is necessary to make a comparison between the original state of the individual and the state after education. To do comparison, however, requires a measuring instrument when it is thought scientifically.

For this reason, the aim of the research is to develop a valid and reliable measuring instrument that will enable the determination of the philosophical attitudes and behaviors of the children who are attending to the kindergarten. This checklist developed for pre-school children is of importance in terms of the benefits and indicators of MEB pre-school education program, as well as supporting both preschool education and philosophical literature.

Method

As the study group, primary schools affiliated with middle development level in the district of Keçiören were selected in the research. 12 out of 31 schools were randomly selected for the study. 240 children attending these schools were included in the research. Forty children whose data were not collected fully were excluded from the survey. At the last stage, 200 children have formed the study group.

As a data collection tool, "A checklist to determine the philosophical attitudes and behaviors of pre-school children" was used.

In the research, 36 items were determined for evaluating the philosophical attitudes and behaviors of preschool children by using the literature. If the child exhibits development at the individual level from the control list consisting of one dimension, he scores "1" for each item and "0" if not.

Data obtained as a result of the evaluation of children's philosophical attitudes and behaviors were analyzed using the TAP (Test Analysis Program) package program developed by Brooks and Johanson (2003) for the calculation of item and test statistics.

Findings and Interpretation

A checklist consisting of 36 items, prepared to evaluate the philosophical attitudes and behaviors of pre-school children in the study was presented to experts for content validity. A total of 11 specialists consisting of 5 specialists in the field of pre-school education, 4 specialists in Philosophy and Arts, 1 specialist in classroom education specializing in children's philosophy and 1 expert in the field of Measurement and Evaluation have examined the items. The majority of experts have commented that 32 items are appropriate and 4 items are not. In addition, the number of items in the scale was fixed at 33, by adding another item with the movement from the common decision in the explanations.

The difficulty indices of the items are between 0,41 and 0,84; While the discrimination indices are in the range of 0.30 to 0.77. Point double-range correlation coefficients vary between 0,32-0,62. These results indicate that the correlation values between the control list scores and the behavioral status of the field are acceptable.

The highest score obtainable from the checklist is 29. It was determined that the children who were included in the study had a mean score of 18,40 for the control list, that is, they could make 63,4% of the items on the control list. The skewness (-0.56) and kurtosis (-0,38) values of the checklist are distributed between -1 and +1. This result shows that the control list scores have a distribution close to the normal distribution

The calculated mean difficulty (p) index for the scores from the control list appears to be slightly above the medium difficulty with 0,63. According to this result, it can be stated that the philosophical attitudes and behaviors included in the control list may be above the middle level of children's possession. When the average distinction of the checklist is examined, it can be said that it is at a level to distinguish children who exhibit philosophical attitudes and behaviors and those who do not with 0,56.

The calculated standard deviation value for the control list scores of the children included in the study is 6.98. The standard deviation value indicates that the control list scores for determining children's philosophical attitudes and behaviors do not vary greatly from each other.

When the reliability of the control list for determining pre-school children's philosophical attitudes and behaviors were calculated with KR-20, it was found to be 0.90.. This value indicates that the control list has a high level of reliability. When item difficulties are accepted as homogeneous, it is seen that the reliability coefficient of calculated KR-21 is high with 0.89. When the control list is divided into equivalent halves and the calculation is made using the Sperman-Brown correction formula for the reliability coefficient for the correlation value between these halves, the reliability coefficient of the equivalent halves is determined to be 0.85.

Conclusion

As a result of the analyzes made, it is concluded that the Pre-school Children's Philosophical Attitude and Behavior Determination Checklist is a valid and reliable measurement tool.

When we look at previous studies on the subject, we did not find any measuring tools developed in Turkey or abroad to measure philosophical attitudes. However, there are scales for thinking processes or thinking skills.

Cornell Reasoning Test is a single dimensional measurement tool developed by Ennis, Gardiner, Morrow, Paulus and Ringel (1964) to measure the reasoning skills of children in 4th-14th grades. In the test, a case example was given and deduction questions related to the situation were asked. Another scale developed for the subject was developed by Watson and Glaser in 1964 as the Watson Glaser Critical Thinking Skill Scale. The scale is important for the ability to identify the

problem, the ability to select the appropriate information for solving the problem, the ability to recognize structured assumptions, the ability to choose the probable hypotheses and the ability to judge the validity of the inferences (Ennis, 1993).

In the domestic studies, Reflective Thinking Ability Scale for Problem Solving, developed by Kızılkaya and Aşkar (2009), is of the 5-likert type developed for 7th grade students. The Critical Thinking Scale developed by Demir (2006) consists of six dimensions as "analysis", "evaluation", "making inference", "interpretation", "explanation", and "self-regulation".

When the sub-dimensions of the mentioned scales are examined, similarities are seen between them and the Pre-school Children's Philosophical Attitude and Behavior Determination Checklist developed in this study, in terms of having items regarding problem solving, cause-effect relationship between the events, discrimination between logical truths and mistakes, evaluation and beliefs.

As a result, when the item and test statistics of the control list consisting of 29 items in the form of yes / no (1/0 scored), prepared based on the evaluation of the children about the philosophical attitudes and behaviors and the other scales developed in this field are examined, it is seen that Pre-school Children's Philosophical Attitude and Behavior Determination Checklist is a valid and reliable measurement tool.

Keywords: preschool education, philosophical attitude, philosophy for children

Giriş

Yeryüzünde ölümlü bir varlık olarak bulunuşu dolayısıyla insan, hayatı anlamaya ve anlamlandırmaya çalışan akıl sahibi bir varlıktır. Her canlıyı bekleyen sonun değişmeyen bir hakikat olduğunu bilmek, onun bu hayatta neden var olduğu, ne aradığı ve neleri bulmak istediği sorularına vereceği cevabın niteliğini belirler (Gürsoy, 2013). Felsefe tarihinde Sartre, Camus gibi bazı filozoflar nihayetinde bitecek bir hayatı saçma bulmuş (Sartre, 2012; Sartre, 2011; Camus, 1992; Camus, 2013), Buber, Marcel gibi filozoflar ise tam tersine onu bir son beklediği için hayatın kıymetli ve anlamlı olduğunu (Buber, 2013; Koç, 2004) savunmuşlardır. Bu dünyada neden var olduğu sorusu ile belirginleşen anlam arayışı, belki de insanın vermesi gereken zor bir sınavdır ve bu soruya cevap arayan herkesin yolu nihayetinde felsefeyle kesişir (Dirican, 2013). Böylece felsefe, en temelde insanın anlam arayışına bir cevap girişimi olarak nitelendirilebilir.

Felsefe, nihai noktada değer ve anlam arayışıdır. İnsanın varlık sahnesine çıktığı günden bu yana anlam arayışının ve sorgulamasının süreğenliği bakımından felsefenin insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla felsefe, hayata, insanlara ve olaylara karşı üst bir biliş, bütünlüklü bir bakış sağlar. Felsefe yalnızca nasıl bir dünyada yaşıyor olduğumuz değil nasıl bir dünyada yaşamamız gerektiği üzerine de düşünmeyi görev edinir. İnsani anlamda bir şeylerin nasıl olması gerektiği sorusuyla, felsefenin "etik disiplini" ilgilenir ve felsefi tutum, esasında etik prensiplere bağlı, şahsiyet sahibi bir insan olmaya gidiş yoludur. Bugün dünyanın felsefeden beklediği temel katkı, değerlerin fark edilmesi ve insanca bir düzenin kurulabilmesi için bilinç yaratmasıdır (Bayraktar, 2013).

Evredeki kesintisiz oluş, devinim ve bozuluş içerisinde sürüklenmiş bir hayat yaşamak, insanı bir irade varlığı olmaktan çıkarır. İnsanın hür iradesiyle özgür seçimler yapabilmesi onu gündelik bir varlık olmaktan çıkararak bir irade varlığı olmaya yükseltir. Özgür seçimler ise, düşünen ve hisseden insanın evren karşısında felsefi bir sorgulamayla iyiyi kötünden, doğruyu yanlıştan ve güzeli çirkinden ayırt edebilmesi anlamına gelir. Felsefe, bu bilinç ve farkındalığa bir davet, insanın insanca yaşamasına bir çağrıdır. Felsefe ile disipline edilmiş bir zihin evreni, varoluş gayesini, insanı ve değerlerini analiz edici, birleştirici ve bütünleştirici bir açıklama gayretinde olan zihindir (Gürsoy, 2007). Bu bağlamda birey, felsefi düşünceyle ne kadar erken tanışır ve felsefi tutum edinimi ne kadar erken başlarsa, eğitimin amacına ulaşması o kadar yakın olacaktır.

Felsefe, varlık üzerine sistemli düşünmenin adıdır. Özel bir bilgi türü ve insanlık başarısıdır ve bu yüzden oluşup gelişebilmesi için bilinçli bir dikkat ve çabaya ihtiyaç vardır (Bayraktar, 2013). Toplumda genellikle soyut ve üst bilişsel bir düşünme edimi olarak görülse de felsefe eğitiminde, iyi planlandığı takdirde her yaş grubuyla rahatlıkla uygulanabilecek keyifli etkinlikler oluşturulabilir. Çocuklara felsefi tutum kazandırmak için onların düzeyine uygun, didaktik olmayan ve hatta karşıt mesajlar içerebilen öyküler oldukça faydalıdır. Çocuk edebiyatı içerisinde son yıllarda önemli bir yer tutmaya başlayan felsefi içerikli çocuk kitapları ile bir ya da birkaç felsefi düşünce aktarılabilir, felsefi mesajlar verilebilir (Karakaya, 2006). En temelde doğru soruları sormak ve çocuğu doğru soruyu sormaya cesaretlendirmek suretiyle başlanacak olan eğitimde zihin, sistemli düşünme bakımından eğitilebilir (Direk, 2011). Felsefi düşüncenin gerektirdiği sistemli düşünmeye alışan bir bireyde yavaş yavaş felsefi tutum da oluşmaya başlar. Bu bakımdan felsefi düşünce ve tutum, eğitimle kazandırılacak olan becerilerdir (Direk, 2011).

Çocuklar için felsefe, yurtdışında on yıllardır uygulanıyor olmasına rağmen Türkiye’de yeni keşfedilmeye başlanmış bir alandır. Çocuklarla felsefe eğitimine Türkiye’de, hem akademik çalışmalarla teorik yapının oluşturulması hem de etkinlik örnekleri ile uygulama boyutunun desteklenmesi için oldukça ihtiyaç vardır. Ayrıca Türkiye’de bu konuyla ilgili geliştirilmiş herhangi bir ölçek mevcut değildir. Oysaki eğitim bir süreçtir ve bu süreci gözlemleyebilmek için bireyin ilk hali ile eğitimden sonraki hali arasında kıyas yapmak gerekir. Bu kıyası yapabilmek ise, bilimsel anlamda düşünüldüğünde bir ölçme aracını gerekli kılar.

Bu nedenle araştırmanın amacı, anasınıfına devam eden çocukların felsefi tutum ve davranışlarının belirlenmesini sağlayacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmektir. Okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olarak geliştirilen bu kontrol listesi, MEB okul öncesi eğitimi programındaki kazanım ve göstergeleri (MEB, 2013) içermesi ve hem okul öncesi eğitimi hem de felsefe literatürü ile desteklenmesi bakımından önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Bu bölümde çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

Çalışma Grubu

Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmasına başlarken öncelikle Ankara Keçiören İlçesine bağlı okulların sosyo-ekonomik düzeyine ilişkin verilere ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nden Ankara Keçiören İlçesi’ndeki mahallelerin gelişmişlik düzeyini gösteren veriler istenmiştir. TÜİK verilerine göre ilçenin kendi içerisinde üst, orta ve alt gelişmişlik düzeyi olarak üçe ayrılmış olduğu görülmüştür. Bu çalışmada, Keçiören İlçesine bağlı orta gelişmişlik düzeyindeki bölgelere bağlı ilkokullar seçilmiştir. Toplam 31 okuldan 12 tanesi araştırma için rastgele seçilmiştir. Bu okullara devam eden 240 çocuk araştırmaya alınmıştır. Verilerin tam olarak toplanmadığı 40 çocuk araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Son aşamada 200 çocuk çalışma grubunu oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada verileri toplamak amacı ile “Okul öncesi dönemdeki çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirleme kontrol listesi” kullanılmıştır.

Araştırmada öncelikle literatürden yararlanılarak okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarının değerlendirilmesine yönelik 36 madde belirlenmiştir. Her bir madde okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışları konusunda olumlu bir özelliği içermektedir. Çocuk, tek boyuttan oluşan kontrol listesinden, her bir maddeye yönelik istendik düzeyde gelişim sergiliyor ise “1” puan, sergilemiyor ise “0” puan almaktadır. Örneğin “Merak ettiği konuyla ilgili sormaktan hoşlanır.” Maddesini çocuk gösteriyor ise “1”, göstermiyor ise “0” şeklinde puanlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacına bağlı olarak çocukların felsefi tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi sonucu toplanan veriler Excel programına işlenmiştir. Excel programına işlenen veriler 1/0 şeklinde puanlanarak madde ve test istatistiklerinin hesaplanmasında Brooks ve Johanson (2003) tarafından geliştirilen TAP (Test Analysis Programı) paket programı kullanılmıştır. Kontrol listesine ait maddelerin geçerliği bağlamında madde ayırt edicilik indeksi ve madde güçlük indeksi değerleri incelenmiştir. Maddelerin iç geçerliğini test etmek için nokta çift serili korelasyon katsayıları incelenmiştir. Kontrol listesine ait betimsel istatistiklere (minimum ve maksimum puan, ortalama, standart sapma, çarpıklık katsayısı ve basıklık katsayısı) bakılmıştır. Kontrol listesinin bütününe değerlendirilmesinde geçerlik olarak ortalama güçlük ve ayırt edicilik indekslerine bakılmıştır. Kontrol listesinin bütününe iç geçerliği için ortalama nokta çift serili korelasyon katsayısı incelenmiştir. Kontrol listesinin güvenilirliğini test etmek için Kuder-Richardson-20 güvenilirlik katsayısı, Kuder-Richardson-21 güvenilirlik katsayıları ve Split-Half (Eşdeğer yarılar) güvenilirliğe dayalı Sperm-Brown katsayısı incelenmiştir. Kontrol listesinin ayırt ediciliği aynı zamanda üst grupta yer alan çocukların minimum değerlendirme puanları ile alt grupta yer alan çocukların maksimum değerlendirme puanları arasındaki fark karşılaştırılarak incelenmiştir. Kontrol listesine ait çocukları değerlendirme puanına ait histogram grafiğine bakılmıştır.

BULGULAR

Bulgular kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve güvenilirlik sonuçları şeklindeki başlıklar halinde sunulmuştur.

Kapsam Geçerliği

Araştırmada, okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirlemeye yönelik olarak hazırlanan kontrol listesinin geçerlik ve güvenilirliğine yönelik sonuçlar bu bölümde sunulmuştur.

Araştırmada okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarının değerlendirilmesine yönelik olarak hazırlanan 36 maddelik kontrol listesi, kapsam geçerliği için uzmanlara sunulmuştur. Okul öncesi Eğitimi Anabilim dalında 5 uzman, Felsefe Anabilim Dalında 4 uzman, çocuklarla felsefe konusunda uzman olan Sınıf Eğitiminden 1 uzman ve Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalında 1 uzman olmak üzere toplamda 11 uzman maddeleri incelemiştir. Uzmanlardan her maddeyi uygun/uygun değil şeklinde değerlendirmeleri, uygun olmadığını düşünüyorlarsa açıklama eklemeleri istenmiştir. Uzmanların çoğunluğu 32 maddenin uygun, 4 maddenin ise uygun olmadığı yönünde görüş bildirmiştir. Ayrıca açıklamalardaki ortak kanıdan hareketle bir madde daha eklenerek ölçekteki madde sayısı 33 olarak sabitlenmiştir. 33 maddelik kontrol listesi, anasınıfına devam eden 16 çocuğa uygulanarak pilot çalışması yapılmıştır. Pilot

uygulamadan elde edilen veriler ışığında, maddelerin anlaşılır ve çocuklar üzerinde gözlenebilir olduğu kanısına varılmıştır.

Yapı Geçerliği

Madde İstatistikleri

Çocuklara uygulanan 33 maddelik kontrol listesinin madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi ve nokta çift serili korelasyon katsayı değerleri Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo 1. *Okul Öncesi Dönem Çocukların Felsefi Tutum ve Davranışlarını Belirleme Kontrol Listesi Madde Güçlük, Ayırtıcılık İndeksi ve Nokta Çift Serili Korelasyon Sonuçları (33 madde)*

Maddeler	Madde güçlük indeksi (pij)	Madde ayırtıcılık indeksi (rij)	Nokta Çift Serili Korelasyon
Madde 1	0,65	0,57	0,55
Madde 2	0,47	0,70	0,57
Madde 3	0,75	0,50	0,54
Madde 4	0,41	0,45	0,43
Madde 5	0,55	0,72	0,59
Madde 6	0,52	0,75	0,57
Madde 7	0,69	0,58	0,52
Madde 8	0,47	0,68	0,56
Madde 9	0,67	0,15	0,15
Madde 10	0,74	0,42	0,41
Madde 11	0,79	0,38	0,41
Madde 12	0,48	0,52	0,44
Madde 13	0,60	0,58	0,50
Madde 14	0,63	0,25	0,23
Madde 15	0,84	0,40	0,54
Madde 16	0,81	0,42	0,51
Madde 17	0,63	0,60	0,53
Madde 18	0,65	0,67	0,58
Madde 19	0,85	0,25	0,38
Madde 20	0,56	0,70	0,58
Madde 21	0,58	0,55	0,48
Madde 22	0,81	0,42	0,50
Madde 23	0,54	0,70	0,56
Madde 24	0,61	0,50	0,49
Madde 25	0,70	0,20	0,24
Madde 26	0,64	0,72	0,61
Madde 27	0,74	0,42	0,40
Madde 28	0,81	0,50	0,57
Madde 29	0,45	0,60	0,47
Madde 30	0,58	0,48	0,44
Madde 31	0,59	0,48	0,43
Madde 32	0,68	0,60	0,55
Madde 33	0,78	0,55	0,55

Tablo 1’de maddelerin madde güçlük indeksleri, madde ayırt edicilik indeksleri ve maddelere ait nokta çift serili korelasyon katsayıları yer almaktadır. Maddelere ait güçlük indekslerine bakıldığında 0,41 ile 0,85 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum, kontrol listesi maddelerinin felsefi tutum ve davranışları yansıtabileceğini göstermektedir. Maddelerin ayırt edicilik

indeksleri, 0,15 ile 0,75 aralığında değişmektedir. Ayırt edicilik indeksi, 0,00 ile 0,19 aralığında ise maddenin çok zayıf olduğunu, 0,20 ile 0,29 aralığında düzeltilip geliştirilebileceğini, 0,30-0,39 aralığında oldukça iyi, ama yine de geliştirmek için üzerinde düşünülmesi gerektiğini, 0,40 ve daha büyük ise çok iyi olduğunu göstermektedir (Tekin, 2008, s. 249). Bu nedenle 0,30 değerinin altında olan 14, 19 ve 25. maddeler, formun başarı testi olmaması nedeniyle ve maddelerin çıkarılmasının formun ölçmek istediği kapsamı çok fazla etkilemeyeceği düşünülerek kontrol listesinden çıkarılmıştır. Maddelere ait nokta çift serili korelasyon katsayıları incelendiğinde 0,15-0,61 aralığında değiştiği gözlenmektedir. Maddeye ait korelasyon değerinin 0,30'un altında olması maddenin ölçeceği davranış ile ölçülen davranış arasındaki ilişkinin düşük düzeye sahip olacağını göstermektedir (Baykul ve Güzeller, 2014). Bu nedenle nokta çift serili korelasyon değeri 0,30'un altında olan 9, 14 ve 25. maddelerin kontrol listesinden çıkarılmasına karar verilmiştir. Böylelikle kontrol listesinde yer alan 4 madde (9, 14, 19 ve 25) çıkarılarak 29 maddelik son düzenleme ile analizler tekrarlanmıştır. 29 maddelik kontrol listesinin madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi ve nokta çift serili korelasyon katsayı değerleri Tablo-2'de sunulmuştur.

Tablo -2. Okul Öncesi Dönem Çocukların Felsefi Tutum ve Davranışlarını Belirleme Kontrol Listesi Madde Güçlük, Ayırtıcılık İndeksi ve Nokta Çift Serili Korelasyon Sonuçları (29 madde)

Maddeler	Madde güçlük indeksi (pij)	Madde ayırtıcılık indeksi (rij)	Nokta Çift Serili Korelasyon
Madde 1	0,65	0,62	0,57
Madde 2	0,47	0,74	0,58
Madde 3	0,75	0,50	0,56
Madde 4	0,41	0,51	0,46
Madde 5	0,55	0,75	0,60
Madde 6	0,52	0,77	0,59
Madde 7	0,69	0,57	0,53
Madde 8	0,47	0,67	0,57
Madde 10	0,74	0,37	0,39
Madde 11	0,79	0,35	0,38
Madde 12	0,48	0,59	0,48
Madde 13	0,60	0,64	0,55
Madde 15	0,84	0,42	0,54
Madde 16	0,81	0,42	0,50
Madde 17	0,63	0,65	0,55
Madde 18	0,65	0,67	0,59
Madde 20	0,56	0,67	0,58
Madde 21	0,58	0,56	0,51
Madde 22	0,81	0,40	0,49
Madde 23	0,54	0,74	0,58
Madde 24	0,61	0,55	0,51
Madde 26	0,64	0,70	0,62
Madde 27	0,74	0,30	0,32
Madde 28	0,81	0,52	0,58
Madde 29	0,45	0,53	0,45
Madde 30	0,58	0,44	0,40
Madde 31	0,59	0,44	0,41
Madde 32	0,68	0,62	0,57
Madde 33	0,78	0,55	0,55

Tablo 2’de 29 maddelik kontrol listesine ait maddelerin madde güçlük indeksleri, madde ayırt edicilik indeksleri ve maddelere ait nokta çift serili korelasyon katsayıları yer almaktadır. Maddelere ait güçlük indekslerinin 0,41 ile 0,84 arasında değiştiği görülmektedir. Bu durum maddelerin, kontrol listesinde yer alabilecek düzeye sahip olduğunu göstermektedir. Kontrol listesindeki maddelerin, çocukların sergileyebileceği tutum ve davranışları yansıtabileceği söylenebilir. Maddelerin ayırt edicilik indeksleri ise 0,30 ile 0,77 aralığında değişmektedir. Ayırt edicilik indekslerinin bu aralıkta olması, maddelerin felsefi tutum ve davranışa sahip olanla olmayan çocuğu orta ve yüksek düzeyde ayırt edebildiğini göstermektedir. Maddelere ait nokta çift serili korelasyon katsayıları da 0,32-0,62 aralığında değişmektedir. Bu sonuçlar ile kontrol listesi puanları ile maddede yer alan davranışın görülme durumu arasındaki korelasyon değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Güvenirlilik Sonuçları

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirlemek amacı ile geliştirilen kontrol listesinin güvenirliliğine yönelik sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Okul Öncesi Dönem Çocukların Felsefi Tutum ve Davranışlarını Belirleme Kontrol Listesi Test İstatistikleri

Kontrol Listesi Test istatistikleri	Değerler
Kontrol listesinden alınabilecek en yüksek puan (madde sayısı)	29
Değerlendirilen çocukların sayısı	200
Kontrol listesinden alınan en düşük puan	0,00
Kontrol listesinden alınan en yüksek puan	29,00
$\bar{X}$ (Ortalama)	18,40 (%63,4)
SD (Standart sapma)	6,98
KR-20 (Güvenirlilik)	0,90
KR-21 (Güvenirlilik)	0,89
Split-Half (Eşdeğer Yarılar) Güvenirliliğe Dayalı Sperman-Brown	0,85
Çarpıklık	-0,56
Basıklık	-0,38
Ortalama güçlük (P)	0,63
Ortalama Ayırt Edicilik	0,56
Ortalama Nokta Çift Serili Korelasyon	0,52
Üst grubun minimum puanı (n=62)	24,0
Alt Grubun Maksimum puanı (n=60)	14,0

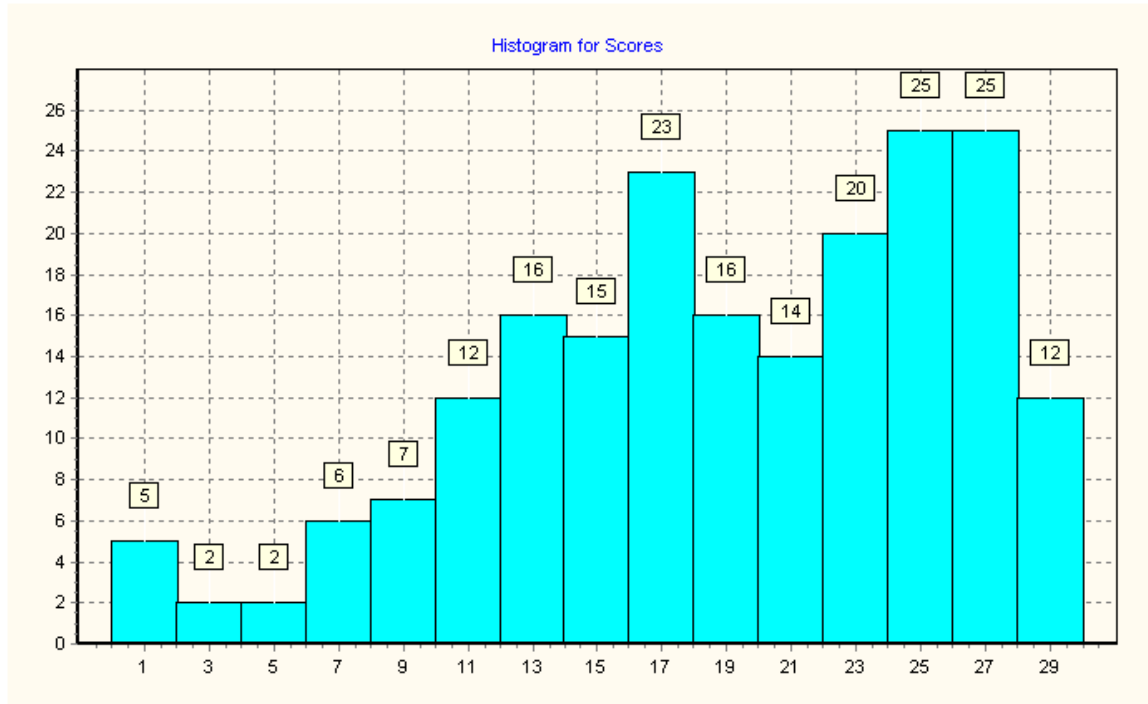
Tablo 3’e bakıldığında Okul Öncesi Dönem Çocukların Felsefi Tutum ve Davranışlarını Belirleme Kontrol Listesine ait 29 maddenin yer aldığı görülmektedir. Kontrol listesinden alınabilecek en yüksek puan 29’dur. Çalışmaya alınan çocukların kontrol listesine ait puan ortalamalarının 18,40 olduğu, yani kontrol listesinde yer alan maddelerin %63,4’ünü gerçekleştirebildikleri belirlenmiştir. Kontrol listesinin çarpıklık (-0,56) ve basıklık (-0,38) değerleri -1 ile +1 arasında dağılım göstermektedir. Bu sonuç, kontrol listesi puanlarının normal dağılıma yakın bir dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Normallik varsayımının bir ölçüsü olarak çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Morgan, Leech, Gloeckner ve Barrett, 2004, s.50).

Kontrol listesinden alınan puanlara ilişkin hesaplanan ortalama güçlük (p) indeksinin 0,63 ile orta güçlüğün biraz üzerinde olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre kontrol listesinde yer alan felsefi tutum ve davranışları, çocukların bulundurma durumlarının orta düzeyin üzerinde olabileceği ifade edilebilir. Kontrol listesinin ortalama ayırt ediciliğine bakıldığında 0,56 ile felsefi tutum ve

davranışları sergileyen ile sergilemeyen çocukları ayırt edebilecek düzeyde olduğu söylenebilir. Kontrol listesinden alınan puanlara bakıldığında yüksek puan olarak üst grupta yer alan çocukların aldıkları minimum puanın 24,0 düşük puan olarak alt grupta yer alan çocukların ise maksimum puanlarının 14,0 olduğu görülmektedir. Bu durum, üst gruptaki çocukların minimum puanları ile alt grupta yer alan çocukların maksimum puanlarının birbirlerine çok yakın olmadığını bu özelliği ile de kontrol listesinin felsefi tutum ve davranışın varlığını ayırt edebileceğini göstermektedir.

Çalışmaya alınan çocukların kontrol listesi puanlarına ilişkin hesaplanan standart sapma değeri 6,98'dir. Hesaplanan standart sapma değeri, çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirleme kontrol listesi puanlarının birbirlerinden çok büyük farklılık göstermediğini belirtmektedir.

Okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirleme kontrol listesi puanlarına ait güvenilirlik, iki kategorili verilerde hesaplanan ve kontrol listesindeki maddelerin iç tutarlılığını yansıtan KR-20 ile hesaplanmıştır. KR-20 güvenilirlik katsayısının 1,00'e yakın olması formun güvenilirliğinin yüksek olduğu, 0,00'a yakın olması da güvenilirliğinin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Bir başka deyişle testin güvenilirliğinin yüksek olması, test puanlarına karşın hatanın az olduğunu, testin güvenilirliğinin düşük olması da test puanlarına karşın hatanın fazla olduğunu göstermektedir (Özçelik, 2010). Kontrol listesinden elde edilen puanlardan hesaplanan güvenilirlik değeri (KR-20) 0,90'dır. Bu değer kontrol listesinin yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Madde güçlükleri homojen kabul edildiğinde hesaplanan KR-21 güvenilirlik katsayısının ise 0,89 ile yüksek olduğu görülmektedir. Kontrol listesi eşdeğer yarılar olarak ayrıldığında ve bu yarılar arasındaki korelasyon değerine ilişkin güvenilirlik katsayısına ait Spearman-Brown düzeltme formülü kullanılarak hesaplama yapıldığında, eşdeğer yarılar güvenilirlik katsayısı 0,85 olarak belirlenmiştir. Okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirleme kontrol listesinden aldıkları puanların dağılımlarına ait histogram grafiği Şekil-1'de verilmektedir.

Şekil 1. Kontrol listesi değerlendirme puanlarına dayalı histogram grafiği

Turkish Studies

SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirlemeye yönelik bir kontrol listesi geliştirmek amacı ile yapılan çalışmada literatürden yararlanılarak 36 madde belirlenmiştir. Kapsam geçerliği için uzmanlara sunulan form 33 madde ile Ankara Keçiören İlçesi orta ekonomik düzeye sahip bölgelerdeki ilkokullarda 200 çocuğa uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, 33 maddeden 4'ü (9, 14, 19 ve 25.) madde ayırt edicilik indeksi 0, 30'un altında olması nedeni ile kontrol listesinden çıkarılmıştır. 29 madde üzerinden tekrar yapılan analizlerde madde ayırt edicilik indeksleri ve maddelere ait nokta çift serili korelasyon katsayılarının maddelerin kontrol listesinde yer alabilecek güçlük düzeyinde ve orta ve yüksek düzeyde ayırt edicilikte olduğu görülmüştür. Ayrıca nokta çift serili korelasyon katsayıları incelendiğinde korelasyon değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirleme kontrol listesinin iç tutarlılığı KR-20 ile hesaplanmış ve KR-20 puanı 0,90 bulunmuştur. 0,00 ile 1,00 arasında değişebilen KR-20 puanının 1,00'a yakın olması güvenilirliğin yüksek olduğunu gösterir. Bu bağlamda iç tutarlılık bakımından testin güvenilirliği oldukça yüksektir. Madde güçlükleri homojen kabul edildiğinde hesaplanan KR-21 güvenilirlik katsayısının ise 0,89 ile yüksek olduğu görülmektedir. Kontrol listesi eşdeğer yarılar olarak ayrıldığında ve bu yarılar arasındaki korelasyon değerine ilişkin güvenilirlik katsayısına ait Sperman-Brown düzeltme formülü kullanılarak hesaplanan eşdeğer yarılar güvenilirlik katsayısı ise 0,85 ile yüksek düzeyde saptanmıştır.

Bu konuda yapılan daha önceki çalışmalara bakıldığında, felsefi tutumu ölçmek amacıyla yurt içi veya yurt dışında geliştirilmiş herhangi bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Ancak düşünme süreçleri veya düşünme becerilerine ilişkin ölçekler mevcuttur.

Cornell Akıl Yürütme Testi, 4.-14. sınıflarına devam eden çocukların akıl yürütme becerilerini ölçmek amacıyla Ennis, Gardiner, Morrow, Paulus ve Ringel (1964) tarafından geliştirilmiş tek boyutlu bir ölçme aracıdır. Testte örnek bir durum cümlesi verilerek duruma ilişkin tümdengelimye yönelik sorular sorulmuştur. Soruların cevapları evet, hayır, belki, şeklinde çoktan seçmelidir. Konuya ilişkin geliştirilen bir diğer ölçek ise 1964 yılında Watson Glaser Eleştirel Düşünme Beceri Ölçeği adıyla Watson ve Glaser tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, problemi tanımlama yeteneği, problemin çözümü için uygun bilgiyi seçme yeteneği, yapılandırılmış varsayımları tanıma yeteneği, ilgili sonuca götürücü hipotezleri seçme yeteneği ve geçerli sonuçlar çıkarma ve çıkarımların geçerliliğini yargılama yeteneği bakımından önemlidir (Ennis, 1993).

Yurt içi çalışmalarda ise Kızılkaya ve Aşkar (2009) tarafından geliştirilen Problem Çözmeye Yönelik Yansıtıcı Düşünme Becerisi Ölçeği 7.sınıf öğrencileri için geliştirilmiş 5'li likert tipindedir. Demir (2006) tarafından geliştirilen Eleştirel Düşünme Ölçeği ise "analiz" "değerlendirme", "çıkarım yapma", "yorumlama", "açıklama", ve "öz düzenleme" şeklinde altı boyuttan oluşmaktadır.

Sözü edilen bu ölçeklerdeki alt boyutlar incelendiğinde bu çalışmada geliştirilen Okul Öncesi Dönem Çocukların Felsefi Tutum ve Davranışlarını Belirleme Kontrol Listesi ile problem çözme, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurma, mantıksal doğrular ile yanlışlar arasında ayırım yapma, değerlendirme ve düşüncelerini gerekçelendirmeye ilişkin maddelerin olması bakımından aralarında benzerlikler bulunduğu görülmektedir. Bahsi geçen ölçekler yapılandırılmamış ölçekler olup genellikle bir örnek metin verilerek bu metne ilişkin soru sorma şeklinde hazırlanmıştır. Bu nedenle bu ölçekler okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarını ölçecek yapıda değildir. Ancak Kızılkaya ve Aşkar (2009) tarafından geliştirilen ölçek 5'li likert tipinde olup tüm maddeleri problem çözmeye yöneliktir. Okul öncesi dönem çocukların felsefi tutum ve davranışlarını belirleme kontrol listesinde ise problem çözmeye yönelik bir madde (2.madde) bulunmaktadır. Kızılkaya ve Aşkar (2009)'ın ölçek maddelerindeki faktör yükleri 0.51 ile 0.76 arasından değişirken

bu kontrol listesindeki 2. maddenin madde ayırt edicilik indeksinin 0,74 olması maddenin oldukça yüksek geçerlik ve güvenilirlikte olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak felsefi tutum ve davranışları ile ilgili öğretmenlerin çocukları değerlendirmesine dayalı hazırlanan, evet/hayır şeklinde (1/0 puanlanabilen) 29 maddeden oluşan kontrol listesine ait madde ve test istatistikleri hesaplandığında ve bu alanda geliştirilen diğer ölçeklere bakıldığında Okul Öncesi Dönem Çocukların Felsefi Tutum ve Davranışlarını Belirleme Kontrol Listesinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Baykul, Y., & Güzeller, C. O. (2014). *Sosyal bilimler için istatistik: SPSS uygulamalı* (2. Baskı). Ankara: Pegem.
- Bayraktar, L. (2013). *Felsefe ile*. Ankara: Aktif Düşünce.
- Brooks, G. P., & Johanson, G. A. (2003). TAP: Test analysis program. *Applied Psychological Measurement*, 27(4), 303-304.
- Buber, M. (2013). *Tanrı tutulması*. Ankara: Lotus.
- Camus, A. (1992). *Sisifos söyleni*. İstanbul: Adam.
- Camus, A. (2013). *Yabancı*. İstanbul: Can.
- Çayır, N.A. (2015). *Çocuklar için felsefe eğitimi üzerine nitel bir araştırma*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demir, M.K. (2006). *İlköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerinde eleştirel düşünme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Direk, N. (2011). Neden çocuklar için felsefe?. *Özne*, 14, 231-235.
- Dirican, R. (2013). Türkiye’de üniversite eğitiminde felsefi bakış eksikliğinin getirdiği problemler. C. Arslan vd. (Ed.). *Eğitim felsefesi sempozyumu bildiri kitabı* içinde, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, yayın no:217.
- Ennis, R. H. (1993). Critical thinking assesment. *Theory into Practise*, 32(3), 179-186.
- Ennis, R. H., Gardiner, W. L., Morrow, R., Paulus, D., Ringel, L. (1964). The cornell class-reasoning test, form X. <http://faculty.education.illinois.edu/rhennis/cornellclassreas.pdf> (Erişim Tarihi: 01.03.2017)
- Gürsoy, K. (2007). *Bir evrensel projemiz var mı?*. İstanbul: Etkileşim.
- Gürsoy, K. (2013). *Birleyerek oluşmak*. Ankara: Aktif Düşünce.
- Karakaya, Z. (2006). Günümüz çocuk edebiyatından seçilmiş çocuk felsefesi örnekleri. *Turkish Studies*, 1(2), 14-36, DOI Number: 10.7827/TurkishStudies.14.
- Kızılkaya, G., Aşkar, P. (2009). Problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 82-92.
- Koç, E. (2004). *Gabriel Marcel ve sadakat*. Ankara: Art.
- MEB (2013). *Okul öncesi eğitim programı*, MEB (2013). Ankara: MEB Yayınevi.

Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W., & Barrett, K. C. (2004). *SPSS for introductory statistics: Use and interpretation*. Psychology Press.

Özçelik, D.A. (2010). *Test hazırlama kılavuzu*. Ankara: Pegem.

Sartre, J.P. (2011). *Varlık ve hiçlik: fenomenolojik bir ontoloji denemesi*. İstanbul: İthaki.

Sartre, J.P. (2012). *Bulantı*. İstanbul: Can.

Tekin, H. (2008). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (19. Baskı). Ankara: Yargı.

Watson, G., Glaser, E. (2002). *Watson-Glaser critical thinking appraisal*, England: Pearson.

Ek: Okul Öncesi Dönem Çocukların Felsefi Tutum ve Davranışlarını Belirleme Kontrol Listesi

Okul Öncesi Dönem Çocukların Felsefi Tutum Ve Davranışlarını Belirleme Kontrol Listesi			
No	Madde	Evet	Hayır
1	Nesne/durum/olayla ilgili tahminini söyler.		
2	Gerektiğinde probleme birçok çözüm yolu üretir.		
3	Duygu ve düşüncelerinin nedenlerini söyler.		
4	Dinlediklerinde yeni olan sözcükleri fark ederek sözcüklerin anlamını sorar.		
5	Başkalarının duygularının nedenlerini söyler.		
6	Başkalarının duygularının sonuçlarını söyler.		
7	Haklarını söyler.		
8	Başkalarının hakları olduğunu söyler.		
9	Üstlendiği sorumluluğu yerine getirir.		
10	Çevredeki güzelliklere değer verir.		
11	Gerektiği durumlarda farklı görüşlerini söyler.		
12	Toplumda farklı rollere sahip kişiler olduğunu söyler.		
13	Canlı ile cansız arasındaki farkı söyler.		
14	Bitki-hayvan ve insan arasındaki farkları söyler.		
15	Kavramları tanımlamak için gayret gösterir.		
16	Hayata ve çevresinde olup bitenlere karşı meraklıdır.		
17	Dinledikleri ile ilgili sorular sorar.		
18	Merak ettiği konuyla ilgili sormaktan hoşlanır.		
19	Gerçek olanla olmayana ayırt eder.		
20	Bir bilginin neden doğru/yanlış olduğunun nedenini açıklamaya çalışır.		
21	Olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurar.		
22	İnsani davranışların ne olduğu hakkında tahminde bulunur.		
23	Gerektiğinde hoşgörülü davranır.		
24	İyi davranış ile kötü davranış arasındaki farkı söyler.		
25	Başkaları için takdir ve övgü sözcükleri kullanır.		
26	Kendisi için iyi olanı başkası için de ister.		
27	Kendisi için istemediği şeyi başkası için de istemez.		
28	Bir şeyin neden güzel veya çirkin olduğunu gerekçeleriyle açıklar.		
29	Çevresindeki farklılıklara dikkat eder.		